

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK LIII

SRPEN 1984

ČÍSLO 4

356.33:355.545:355.423.3

ZKUŠENOSTI ZE ZDRAVOTNICKÉHO ZABEZPEČENÍ JÍZD TANKŮ POD VODOU

Kpt. MUDr. Alois MATULA

Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav JEP, Hradec Králové
(náčelník: genmjr. prof. MUDr. J. Vaňásek, CSc.)

Jízda tanků pod vodou patří k jednomu z nejnáročnějších, ale také nejatraktivnějších druhů výcviku příslušníků tankového vojska, ke kterému napoprvé většina vojáků přistupuje s menšími nebo většími obavami, až se strachem. Je tedy i věcí zdravotnické služby a NZS útvaru zvláště vytvořit podmínky a předpoklady k hladkému průběhu příprav i samostatného výcviku. Jde jednak o zodpovědný výběr účastníků zaměstnání při provádění lékařských prohlídek v přípravném období, jednak o plně kvalifikované zdravotnické zabezpečení během vlastního zaměstnání, součinnosti s ostatními součástmi záchranné vyprošťovací skupiny, což vše napomáhá k překonávání strachu a k pocitu důvěry účastníků jízdy v zabezpečovací orgány.

Cílem tohoto článku je upozornit začínající NZS tankových a motostřeleckých útvarů na předpisy, zabývající se jízdou tanků pod vodou, a na několik skutečností, se kterými se mohou setkat při zabezpečování tohoto zaměstnání, čeho se vyvarovat a na co bezpodmínečně nezapomenout. Jsou zde uváděny poznatky, vyplývající z vlastní praxe při výkonu funkce NZS tankového pluku.

V přípravném období se provádějí dva nácviky v přetlakové komoře — první 2—3 měsíce a druhý 1—2 týdny před jízdami tanků pod vodou. Tyto nácviky probíhají tak, že nejprve se přezkouší v bazénku činnost dýchacího přístroje LPP-10, a pak je celá osádka tanku umístěna do přetlakové komory, kde se provádí několikaminutový pobyt ve vodě se simulací hloubky až do 6 metrů. Při nevolnosti nebo bolesti může kdokoli z testované osádky stisknout vypínač a během 2—3 sekund voda z komory vyteče. V rámci lékařské prohlídky před

nácvikem v přetlakové komoře je nutno vyloučit vojáky s perforacemi ušních bubínků, jedince s chronickými kožními onemocněními (ekzém, pyodermie) z toho důvodu, že předehrátá voda cirkuluje stále mezi přetlakovou komorou a bazénkem a obměňuje se až po průchodu nejméně 50—80 osob. Dále se vyloučí osoby s akutním katarom horních cest dýchacích a jiným horečnatým onemocněním. Před druhým nácvikem v přetlakové komoře je nutno provádět stejně pečlivé prohlídky a výběr, neboť zdravotní stav se mohl od první prohlídky změnit, případně přibyl někdo, kdo se prvního nácviku nezúčastnil.

Důležitou, i když nezdravotnickou kontraindikací nácviku v přetlakové komoře i jízdy tanků pod vodou je neznalost plavání. Zjišťování této skutečnosti je věcí velitelů, ale i lékař zde může sehrát svou roli, neboť mnozí vojáci z ostychu svoji neznalost plavání neuvedou ani v osobních spisech, ani nic neřeknou veliteli jednotky a kamarádům, ale svěří se obvykle lékaři. Pokud se neplavec neodhalí včas, může dojít například k tomu, že takovýto jedinec má obavy při vstupu do bazénku, kde si má zvyknout na dýchací přístroj LPP-10 a vyzkoušet si jej na těsnost, i když hloubka vody nedosahuje ani 1,5 metru. Vymlouvá se na netěsnost brýlí, ústního aplikátoru, že nemůže přístroj „prodýchnout“. To může způsobit obtíže při nácviku a zdržuje se jeho plynulost. I když je zcela namístě požadavek, aby se zaměstnání zúčastnilo co nejvíce příslušníků jednotky, je třeba nekompromisně trvat na vyřazení neplavce z nácviku a tím automaticky i z jízdy tanků pod vodou. Při nácviku v bazénku a v přetlakové komoře se nemůže stát nic tragického, avšak při samotných jízdách pod vodou by vystraše-

ný, i když „přesvědčený“ neplavec mohl podlehnout panice a ohrozit životy celé brodicí se osádky, zejména jako řidič nebo velitel tanku.

Pro vlastní provedení výcviku v jízdě tanků pod vodou je v blízkosti brodu rozvinuto několik pracovišť, kde jsou vojáci — kromě jiného — seznamováni s úpravami tanku pro jízdu pod vodou, vybavování dýchacími přístroji a přezkušování ze znalostí zacházení s nimi. Ale vůbec první pracoviště, kterým procházejí, je stanoviště lékaře, kde pokud možno NZS osobně provádí orientační lékařskou prohlídku cvičících. Je bezpodmínečně nutné, aby mu každý z prohlížených předložil „Záznamník o provádění výcviku tankisty v jízdě pod vodou“ (1), kde zkontroluje, zda se zúčastnil lékařských prohlídek před nácivky a zda absolvoval bez obtíží nácivky v přetlakové komoře. Do záznamníku lékař zapíše datum a výsledek prohlídky se závěrem, zda je schopen nebo neschopen zúčastnit se jízdy tanků pod vodou. Orientační prohlídku provádí dotazem na momentální zdravotní stav a aspekty. Je však nutné mít na paměti — a zkušenosti z prohlídek před jízdami tanků pod vodou to potvrzují — že většinou nejsou potíže se simulací, spíše naopak se vojáci snaží disimulovat. Při takovém podezření je třeba důkladnější vyšetření, při malém nálezu v krku provedení Valsalvovy zkoušky na průchodnost Eustachovy trubice a změření teploty. I když se výcvik v jízdě tanků pod vodou provádí zpravidla v letních měsících (v červenci a srpnu), často bývá chladné a deštivé počasí a mnoho vojáků bývá nachlazených, čemuž může přispět i jejich ubytování ve stanech.

Pokud NZS uzná některého vojáka neschopným absolvovat zaměstnání, pak musí velitel toto doporučení respektovat (2). Někdy to není jednoduché, neboť většina vojáků chce výcvik absolvovat a také snahou všech velitelů i NZS je samozřejmě dosáhnout co nejvyššího procenta příslušníků jednotek, kteří jízdy tanků pod vodou absolvují.

Z uvedeného je patrné, že NZS útvaru je důležitým funkcionářem, který může ovlivnit průběh výcviku v jízdách tanků pod vodou a také jeho výsledky. Měl by důkladně znát celou problematiku, projít si všechna pracoviště, na kterých jsou vojáci připravováni k zaměstnání, což zejména méně zkušeným napomůže k získání reálné představy o obtížnosti a riziku prováděného výcviku.

Další z povinností NZS, na kterou nesmí zapomenout, je i lékařská prohlídka potápěčů — příslušníků vyprošťovacího družstva.

Po ukončení lékařských prohlídek je vhodné, aby se NZS připojil k příslušníkům zdravotnické služby, zařazeným do záchranné vyprošťovací skupiny, a svou osobní přítomností upevnil důvěru účastníků zaměstnání ve zdravotnické zabezpečení.

Záchranná vyprošťovací skupina, které velí ZVT pluku, se skládá ze záchranného družstva

a z vyprošťovacího družstva. Příslušníci zdravotnické služby jsou zařazeni do záchranného družstva a jejich optimální kádrové obsazení je následující:

- lékař (absolvent VKVŠ),
- 2 zdravotničtí instruktoři,
- 1 řidič — sběrač raněných.

Zabezpečení zdravotnickým materiálem a technikou by mělo vypadat asi takto:

- 1 křísicí přístroj tlakový (KPT-V nebo Spireta) + 2 náhradní dvoulitrové kyslíkové láhve,
- 2 ruční křísicí přístroje (RK-32 nebo RK-34),
- alespoň jeden vyprošťovací popruh nebo 2 popruhy zdravotnické,
- injekční preparáty pro poskytování první lékařské pomoci tonoucím (vasopresorika — Adrenalin, Noradrenalin, Vasoxin, Calcium gluconicum nebo Sandosten Calcium, rychle působící kardiotonika Lanatosid C nebo Digoxin),
- další léky a materiál dle vlastního uvážení lékaře pro léčbu běžných onemocnění.

NZS útvaru by měl veškerý materiál a techniku před odjezdem do výcvikového prostoru řádně překontrolovat, hlavně bezporuchovost přístrojů, a nezapomenout na kontrolu naplnění kyslíkových lahví. Dále přezkoušet vyjíždějící příslušníky zdravotnické služby ze znalostí poskytování první pomoci a první lékařské pomoci tonoucím a ze zacházení s křísicími přístroji.

Zdravotnické zabezpečení jízdy tanků pod vodou probíhá tak, že jeden zdravotnický instruktor je po celou dobu výcviku v motorovém člunu a má k dispozici ruční křísicí přístroj (RK-32 nebo RK-34), s kterým musí umět dobře zacházet, a je schopen okamžitě po vyproštění tonoucího z tanku nebo vytažení z vody zahájit resuscitaci. Na břehu, těsně u výjezdu z brodu, je lékař (absolvent VKVŠ), další zdravotnický instruktor a řidič — sběrač raněných se zdravotnickým automobilem, kteří mají další RK-32 nebo RK-34 a v autě křísicí přístroj tlakový (KPT-V nebo Spiretu) a příslušné léky pro provádění resuscitace. Vždy musí být připravena nejméně dvoje zdravotnická nosítka. Práci je možno organizovat tak, že po připlutí člunu ke břehu zdravotnický instruktor a řidič-sběrač raněných přeloží postiženého na nosítka a odnášejí jej ke zdravotnickému automobilu. Lékař přitom pomocí ručního křísicího přístroje provádí umělé dýchání. V automobilu se pak začne s řízeným dýcháním pomocí KPT-V a provedou se neodkladná opatření lékařské pomoci. Obdobně se postupuje při poskytování pomoci osobám, vyproštěným až po vytažení tanku z brodu.

Nakonec je potřebné uvést několik zásad z předpisů, které NZS útvaru musí pro jízdy tanků pod vodou bezpodmínečně znát, jednak pro své odborné působení, jednak jako všeobecnou znalost důstojníka štábu tankového nebo motostřeleckého útvaru.

1. Jízdou tanků pod vodou se rozumí překonávání vodních překážek o takové hloubce, kdy hladina vody dosahuje nad věž tanku (1).

2. Výcviku v jízdě tanků pod vodou se mohou zúčastnit vojáci základní služby se zdravotní klasifikací „Schopen“ a „Schopen s omezením 1. stupně“. U řidičů tanků je ještě nutno respektovat „diferencované požadavky pro specialisty a žadatele“ (2).

3. Povinností NZS útvaru je mimo jiné seznámit příslušníky jednotek s fyzikálními a psychofyziologickými zásadami a zvláštnostmi práce s dýchacím přístrojem LPP-10 na suchu i pod vodou, s možnými poškozeními zdraví, s prevencí těchto poškození a se zásadami poskytování první pomoci (1).

4. Výcvik v jízdě tanků pod vodou se může provádět pouze tehdy, když teplota vody v brodu je alespoň 14 °C nebo vyšší (měřeno 0,5 m pod hladinou), (1).

Problematikou výcviku v jízdě tanků pod vodou se zabývá obecně Zákl-R-1, Zdrav-1-1, výběr tankistů upravuje Všeob-P-41 (práv.). Z dalších předpisů, které pojednávají o jízdě tanků pod vodou, je možno jmenovat Tank-6-6, Tank-6-3, Těl-1-1, Žen-2-4, Žen-24-6. Avšak za nejdůležitější předpis, řešící speciálně tuto problematiku, je nutno považovat Tank-6-2, který by si NZS tankového nebo motostřeleckého útvaru z důvodů správné orientace v termino-

logii, používané při výcviku v jízdě tanků pod vodou, a také z důvodů znalosti specifických zvláštností zdravotnického zabezpečení tohoto výcviku měl řádně prostudovat.

Souhrn

V článku jsou předkládány zkušenosti autora ze zdravotnického zabezpečení jízd tanků pod vodou, které získal ve funkci NZS tankového pluku. Dále uvádí některé nejdůležitější zásady z předpisů, které musí zdravotní služba při zabezpečování tak náročného zaměstnání dodržovat. Hlavní snahou je ukázat, že NZS tankového nebo motostřeleckého pluku je důležitým funkcionářem, který může svými znalostmi a organizačními schopnostmi do značné míry ovlivnit hladký průběh a výsledky výcviku v jízdě tanků pod vodou.

Literatura

1. Tank-6-2. Výcvik osádek tanků a obrněných transportérů v překonávání vodních překážek. 1970.
2. Zákl-R-1. Řád vnitřní služby ozbrojených sil Československé socialistické republiky. 1979.
3. Všeob-P-41 (práv.). Lékařské posuzování schopnosti k vojenské službě a přezkumné řízení v ČSLA. 1982.

Klíčová slova: Jízda tanků pod vodou.